

HUKUKU GÖRSELLEŞTİRMEK: HUKUK TASARIMI

Visualizing the Law: Legal Design

Emin GİTMEZ*

Öz

Hukuk tasarımı, hukuk uygulamalarının ve hukuki metinlerin görselleştirilerek hukukla etkileşime geçen herkes için onların ihtiyaçları doğrultusunda kolay anlaşılmasını sağlamaktır. Hukukun herkes tarafından anlaşılabilmesini sağlamak hukuk disiplininin meslek mensupları açısından seçkinci yapısına zarar vermez mi? Ya da hukuk metnlerinin herkes tarafından anlaşılması gerekli midir? Kuşkusuz bu konular hakkında farklı değerlendirmeler yapılabilir fakat bir gerçektir ki hukuk hizmetlerinin sunumunda hizmet kullanıcısı, sunulan bilgi yönüyle avukatlar ve diğer meslek mensuplarınca yeterince tatmin edilmemekte ve sonuç olarak memnuniyet düzeyi düşük kalmaktadır. Bununla birlikte, özellikle teknolojik

* Dr. Öğretim Üyesi, İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalı, emin.gitmez@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6678-2506

Makale Gönderim Tarihi/Received: 19.03.2023.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 26.05.2023.

Atıf/Citation: Gitmez, Emin. "Hukuku Görselleştirmek: Hukuk Tasarımı." *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1 (2023): 154-190.

"Bu eser, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License."

devrimle hayatımıza giren yeni uygulamalar ve kavramların ortaya çıkardığı karmaşık sorunlar, artık tek bir disiplin tarafından çözülebilecek nitelikte değildir. Bu durumda, sorunu çözmek adına birden fazla disiplinin bir arada veya iç içe olduğu mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Hukuk tasarımı bu yönüyle her olgu veya olayın özelinde farklılaşmakla birlikte hukukun yanında tasarım, psikoloji, sosyoloji, sosyal çalışmalar ve proje yönetimi gibi disiplinlerin de olduğu bir yapı sergilemektedir. Hukuk alanında kabul edilen yeni bir yaklaşım olarak hukuk tasarımı ile kullanıcı merkezli yenilik, adalete erişimin yaygın olarak sağlanması, hukuk eğitiminde niteliğin artırılması ve kullanıcıların tatmin edici bilgiyle memnuniyetinin artırılması mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk Teknolojisi, Görsel Hukuk, Hukuk, Tasarım, Hukuk Tasarımı

Abstract

Legal design is to ensure that legal practices and legal texts are visualized and easy to understand in line with their needs for everyone who interacts with the law. Doesn't ensuring that the law can be understood by everyone harms the elitist nature of the legal discipline for the members of the profession? Or is it necessary for legal texts to be understood by everyone? Complex problems created by new applications and concepts that came into our lives, especially with the technological revolution, can no longer be solved by a single discipline. In this case, there is a need for mechanisms in which more than one discipline is combined or intertwined in order to solve the problem. With this aspect, legal design differs according to each case or event, and it exhibits a structure that includes disciplines such as design, psychology, sociology, social studies and project management as well as law. With legal design as a new approach accepted in the field of law, it will be possible to provide user-centered innovation, to ensure widespread access to justice, to increase the

quality of legal education and to increase the satisfaction of users with satisfactory information.

Keywords: Legal Technology, Visual Law, Law, Design, Legal Design

GİRİŞ

Hukuk tasarımı bir disiplin olarak yeni kabul edilebilir. Fakat, hukuk teoriğinde eğitim amaçlı kullanılan ve uyarı mahiyetinde bazı mevzuat hükümlerinin açıklanmasında başvurulan eski bir yöntemdir. Örneğin, medeni hukukta haklar konusu incelendiğinde konuyu basitleştirerek anlatmak ve katılımcıların da daha kolay anlamasını mümkün kılmak adına hakları kategorilendirme için ağaç diyagramı çizeriz. Bununla birlikte, kapalı alanlarda sigara kullanımının yasak olduğunu gösteren uyarı levhası herkesçe bilinmektedir. Oysa bu uyarı levhası 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'da yer alan bir hükmün açıklanmasına karşılık gelir ve söz konusu madde hükmü görselleştirilerek kişilerin dikkatinin çekilmesi amaçlanmıştır. Bu uyarı levhasının karşılığı olan madde hükmü kanun metninde yer aldığı şekilde de yazılabilirdi. Fakat hükmün tamamının yazılması yerine daha basit ve dikkat çekici bir tasarım kullanılmıştır. Bu, aslında tipik bir hukuk tasarımı çalışmasıdır. Bu anlamda her ne kadar bir disiplin olarak hukuk tasarımı yeni kabul görse de, hukukun görselleştirilmesi eskiye dayanan bir geçmişe sahiptir.¹

Teknolojik gelişmeyle birlikte sosyal, tıp, mühendislik, mimarlık, planlama, tasarım, ziraat vb. temel konu alanlarının

---

¹ **Marietjie Botes and Arianna Rossi**, "Back to the Future with Icons and Images: Using 'Low-Tech' to Communicate and Protect Privacy and Data," *Legal Design Perspectives: Theoretical and Practical Insights from the Field*, ed. **Rossana Ducato and Alain Strowel** (Ledi Publishing, 2021), 209-226.

sınırları belirsizleşmiş birbirinin içine geçmiş alanlar ortaya çıkmıştır. Bu disiplinler bazen bir araya gelerek bazen de birbirini etkileyerek yeni interdisipliner ve multidisipliner alanları oluşturmuştur. Araştırmalar gerçek anlamda tasarım merkezli organizasyonların da karlılık ve piyasa değeri açısından somut faydalar ortaya koyduğunu göstermektedir. Örneğin, McKinsey Quarterly Ekim 2018 tarihli bir araştırmasında beş yıllık bir süre boyunca birden fazla ülke ve sektörde halka açık 300 şirketin tasarım uygulamalarını izleyerek tasarımın işe sağladığı değeri ortaya koymuştur. Bu amaçla oluşturdukları McKinsey Tasarım Endeksi şirketlerin tasarım uzmanlıklarına ve bunun şirketin finansal performansıyla nasıl ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan araştırma sonucunda en iyi tasarımın sanatçıların gelirlerini artırdığı ve hissedarların sektördeki meslektaşlarının neredeyse iki katı oranında getiri sağladığını ortaya koymuştur.²

Nitekim, günümüz akademik dünyasında birden fazla disiplini bir araya getiren çalışmalar daha değerli görülmektedir. Bu bağlamda hukuk tasarımı hukuk ile birlikte tasarım, yazılım, sosyal inceleme gibi alanları da içeren yeni bir disiplin olarak kabul edilebilir. Peki, böyle bir hukuk disiplinin varlığı gerekli midir? Ya da hukuk tasarımı yoluyla hukukun herkes tarafından anlaşılmasını mümkün kılmaya çalışmak hukukun seçkin yapıyla uyuyor mu? Kuşkusuz teknolojik ilerleme etkilerini hukuk üzerinde de göstermekte yeni uygulamaları beraberinde getirmektedir. Örneğin 20 yıl öncesine kadar sadece ticaret kavramından bahsederken bugün elektronik ticaret kavramı hayatımıza girmiştir. Yeni uygulamalar, kavramlar ve mevzuat karmaşık süreçler meydana getirmektedir. Sürecin kolay

---

² “The business value of design,” McKinsey&Company, erişim tarihi Temmuz 20, 2022,

<https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-design/our-insights/the-business-value-of-design>.

anlaşılması adına hukuk tasarımının gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada, hukuk tasarımının adalete erişim, hukuk eğitimi ve hukuk metodolojisi gibi konularda hukuk felsefesi ile ilişkisine değinilmemiştir. Hukuk alanına yeni bir yaklaşım getiren hukuk tasarımının tanımı, ilkeleri, amaçları, aşamaları, gerekliliği ve kullanım alanları; hukuk pratiği yönüyle ele alınmıştır.

I. HUKUK TASARIMI

Tasarım, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun³ (SMK) 55. maddesinde; "ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümü" şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda, hukuk tasarımında özellikle birincil ve ikincil hukuk kaynakları bir ürün olarak değerlendirilmekte bu ürünün kullanıcılarının ürünlerden maksimum fayda sağlaması için (düzenlemelerde yer alan hükümlerin herkes tarafından anlaşılabilmesini sağlamak) çizgi, şekil, biçim ve ses gibi araçlar kullanılmaktadır. Tasarım; tıp, turizm, sigorta ve finans gibi birçok sektörde baskın bir inovasyon yöntemi olmuştur. Yaratıcılık, işlevsellik ve yeniliği birleştiren çok yönlü bir disiplin olan tasarım, problem çözme için yinelemeli, eylem odaklı ve deneysel bir yaklaşım benimseyerek kullanıcı deneyimine odaklanır. Tasarım, daha etkin politikalar, stratejiler ve organizasyonlar oluşturmanın yanı sıra daha işlevsel ürünler yaratmak, iletişim kurmak ve hizmetleri tatmin etmek için sezgisel, pratik, kullanışlı yollar bulmayı amaçlayan kullanılabilirlik ve işbirliğine dayalı bir alandır. İşlev ve biçim dışında tasarımın bir beceri seti, zihniyet ve süreç gibi yönleri de vardır. Buna göre tasarım, ürün, hizmet, görseller, organizasyon ve sistem ile ilgili farklı uzmanlıklara

---

³ RG. 10.01.2017, S. 29944.

bağlı olarak çeşitli beceriler gerektirir. Ana yanılgıya rağmen, tasarım, yüzeysel görünüm ve estetikten çok daha fazlasıdır. Bu bağlamda tasarım odaklı düşünme, kendi metodolojileri ile yaratıcılığı, empatiyi, insan merkezliliği ve iş birliğini benimser. Son olarak, tasarım süreci, varsayımlar, statik yollar ve formalist doğrusal düşünme yerine dönüştürücü çözümler için anlayışlı yeni yollar sunar.⁴ Hukuk tasarımı, tasarım hukuku değildir. Her iki disiplinin ortak yönü hukuk ve tasarımın bir arada bulunmasıdır. Fakat tasarım hukukunda, hukuk tasarımının aksine disiplinin aktif süjesi hukuk, pasifi ise tasarımdır. Bir de her iki disiplini birbirine bağlayan zincir olan teknoloji bu disiplin için olmazsa olmazdır.

Hukuk tasarımı bir akademik disiplin midir? Bir disiplin olarak tanınabilmesi için gerekli özellikleri barındırıyor mu? Disiplinler, düzenli davranış uygulamalarını, söylem dizilerini, düşünme yollarını, prosedürleri, duygusal tepkileri ve motivasyonları şekillendiren bilgi kaynakları rezervuarlarıdır.⁵ Yapılan akademik çalışmalar hukuk tasarımının hukukun bir alt disiplini olarak kabul edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.⁶

---

⁴ Selen Uncular, "Legal Design: An Emerging Alliance for Creating Socio-Ecological Impact in a Changing World," erişim tarihi Temmuz 30, 2022. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3965797>.

⁵ Tony Becher, *Academic Tribes and Territories: Intellectual enquiry and the culture of disciplines* (Buckingham: Open University Press, 1989), 9.

⁶ Eğer bu bir disiplinse, sınırları olmalıdır. Disiplinlerarası ise, yani akademik disiplin sınırlarını aşan bir faaliyet alanıysa, o zaman bu sınırlar var olmalı ve disiplin uygulamacıların eylemleriyle korunmalıdır. Doğmakta olan bir disiplin için tehlike, sorgulanmayı hak eden konuşulmamış varsayımları ve reddedilmeyi hak eden mevcut eşitsizlikleri bir araya getirebilmesidir. Hukuk tasarımı, işleri farklı şekilde yapmak için büyük ve cesaret verici bir fırsata sahiptir ve kendi retorisi mevcut disiplinlerinkileri bilinçsizce takip etmek yerine, yöntemlerini ve altyapısını bilinçli ve olumlu bir şekilde tasarlamaya yönlendirmelidir. Hukuk Tasarımının dışa dönük doğası, en çekici özelliklerinden biridir. Hukuk Tasarımı için "akademik disiplin"

Hukuk tasarımının hukuk alanına girmesi, yalnızca düşünme biçiminde bir değişiklik değil, aynı zamanda yeni bir davranış biçimi de getirmiştir. Avukatların ve tasarımcıların çalışma biçimleri arasındaki fark, yeni bir işbirliği tarzına ilham vermiştir. Bir avukat, bir tasarımcının bir soruna veya hedefe nasıl yaklaştığına kıyasla tipik olarak daha fazla araçsal rasyonalite kullanır. Hukukçular için bir davadaki hukuki sorunları tespit etmek hukuki analizdeki ilk ve en önemli adım iken, tasarımcılar için keşif ve deneyler tasarım sürecinin temel unsurlarıdır.⁷

Hukuk tasarımında, tasarım hukuk teoriği ve uygulamasında kullanılır. Bu durumda tasarım tüm bileşenleri ve ekosistemiyle hukuku şekillendirir. Bu birleşimde tasarım aktif, hukuk ise pasiftir. Yani ortada kanun, yönetmelik, tebliğ gibi metinsel bir çalışma veya uygulamasında karışıklığa yol veren bir hukuki süreç vardır (dava açmak isteyen bir vatandaşın herhangi bir adliye binasında karşılaştığı karmaşık durum) tasarım bu ve benzeri durumları kendi yaratıcı yöntemleri ile insanlar için daha kolay ve anlaşılır kılmaya çalışır. Dolayısıyla, hukuka ilişkin veriyi sorun olarak düşündüğümüzde çözümü ortaya koyacak olan tasarımın kendisi olacaktır. Tasarım bir disiplin olarak çözümü ortaya

---

olmanın ne anlama gelebileceğinin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini veya uygulayıcılarının kasıtlı olarak kendi disiplin kültürlerini ve çalışma uygulamalarını nasıl tasarlayabileceklerine dair iç tartışmayı göz ardı etmemesi gerekir. Daha fazlası için bkz. Michael Doherty, "Disciplinary and the modes of legal design," in Lockton, ed. by D., Lenzi, S., Hekkert, P., Oak, A., Sádaba, J., Lloyd, P., (Bilbao, 2022). <https://doi.org/10.21606/drs.2022.537>.

⁷ Gerlinde Berger-Wallisier, Thomas. D. Barton, and Helena Haapio, "From visualization to legal design: A collaborative and creative process," *American Business Law Journal* 54, no.2 (Summer 2017): 347-354; Xiaoyu Ji, *Where design and law meet (An empirical study for understanding legal design and its implication for research and practice)*, (Helsinki: Aalto University School of Arts, 2019), 39.

koyarken hukukçu, veri analisti, sosyal çalışmacı, psikolog vb. kişilerin uzmanlıklarından faydalanması gerekecektir.

İngilizce karşılığı “legal design” olan hukuk tasarımının Türkçe’ye nasıl çevrileceği konusunda kafa karışıklığı bulunmaktadır. Kavrama karşılık doktrinde hukuki tasarım⁸, hukukta tasarım⁹ ve hukuk tasarımı¹⁰ kavramları kullanılabilir. Kanaatimce hukuk tasarımı tabiri “legal design” kavramını tam olarak karşılamasa da diğer tanımlamalara göre kullanılması daha uygundur. Çünkü yeni bir disiplin olan “legal technology” kavramı hukuk teknolojisi olarak dilimize çevrilmekte ve doktrinde bu kavram üzerinde bir mutabakatın olduğu söylenebilir. Ayrıca, kavram genellikle hukuk teknolojisi ifadesiyle birlikte kullanılır. Bu açıdan, hukuk tasarımı kavramını kullanmak yerinde olacaktır. Bunun yanında hukuk tasarımı tabirinin dar ve geniş anlamda tanımının yapılması kavramın kapsamını belirlemek ve sınırlarını çizmek adına önemlidir. Elbette çoğu insan dar anlamda hukuk tasarımı renkli sunumlar veya iyi yapılmış kartvizitler ile

---

⁸ “Hukuki Tasarım Penceresinden Ticaret Hukuku” isimli kitap çalışmasında hukuki tasarım kavramı kullanılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Argun Karamanlioğlu, Hukuki Tasarım Penceresinden Ticaret Hukuku Aristo Yayınları, erişim tarihi Temmuz 30, 2022, <https://www.aristoyayinevi.com/u/aristoyayinevi/docs/2/0/2022-yili-kaynakca-listesi-1672745296.pdf>.

⁹ Hukukta tasarım terimi şeklinde bir kullanım mevcuttur. “Hukuki tasarım ve hukuk tasarımı ifadeleri yerine, hukukta tasarım teriminin tercih edilmesinin sebebi, bu metod çerçevesinde temel olarak insan odaklı tasarım ilkelerinin hukuk alanında uygulanıyor olmasıdır” Daha fazla bilgi için bkz. Ebru Metin, “Yeni Bir Yaklaşım: Hukukta Tasarım Metodu (Legal Design),” erişim tarihi Temmuz 30, 2022, <https://www.aycaakkayanyildirim.com/yeni-bir-yaklasim-hukukta-tasarim-metodu-legal-design/>.

¹⁰ Furkan Güven Taştan, “Legal Design: Tasarım, Hukuki Mevzulara Burnunu Sokarsa,” erişim tarihi Temmuz 30, 2022, <https://www.sinerjik.org/2019/09/legal-design-tasarim-hukuki-mevzulara-burnunu-sokarsa/>.

ilişkilendirmektedir. Gerçek şu ki, hukuk tasarımı çok daha küresel ama aynı zamanda herkese yakın bir konudur: yasal görevlerin çözümüne yönelik tüm yaratıcı yaklaşımları kapsar. Hukuk tasarımı sadece yasal belgelerin görünümü ile ilgili değildir¹¹. Bu açıdan geniş anlamda hukuk tasarımı düşündüğümüzde adliye binalarının hukuki işleyişe uygun tasarlanmasından adliyelerdeki iş yoğunluğunun ve süreçlerinin görsel-işitsel anlamda düzenlenmesine kadar geniş bir çerçeveyi tasavvur etmiş oluruz. Bu nedenle kavramın iyi anlaşılması için geniş anlamda bir tanımın yapılması da kanaatimce gereklidir.

Hukuk tasarımı, ileriye dönük hukuki düşüncüyü tasarım düşüncesiyle birleştirmek için kullanılan bir şemsiye terimdir. Sadece hukuki bilgi ve belgeleri değil, aynı zamanda hukuk hizmetlerini, süreçleri ve sistemleri de kapsayan, sözleşmelere, hukuka, disiplinlerarası ve proaktif bir yaklaşım getirir.¹² Hukuk tasarımı, tasarım araçları vasıtasıyla hukuk hizmetlerinin daha kullanışlı, ilgi çekici ve faydalı sunulmasını sağlayan disiplinler arası bir alandır.¹³ Geleneksel anlamda hukukun tasarımla

---

¹¹ Roman M. Yankovskiy, "Legal Design: New Challenges and New Opportunities," *Zakon*, no. 5, 2019: 1, 76-86.

¹² For Proactive Law and Proactive Contracting, bkz. Helena Haapio, "Business Success and Problem Prevention through Proactive Contracting." *In: Wahlgren P (Ed.), A Proactive Approach. Scandinavian Studies in Law 49.* (Stockholm 2006): 149–160. Stockholm Institute for Scandinavian Law, Stockholm, erişim tarihi Ağustos 10, 2022, <http://www.scandinavianlaw.se/pdf/49-9.pdf>.

¹³ Margaret Hagan, hukuk tasarımı, hukuk sistemlerini ve hizmetlerini daha insan merkezli, kullanışlı ve tatmin edici hale getirmek için insan merkezli tasarımın hukuk dünyasına uygulanması olarak tanımlamaktadır. Bkz. Margaret Hagan, "Law by Design," erişim tarihi Eylül 10, 2022. <http://www.lawbydesign.co/>. Legal Design Alliance hukuk tasarımı, yasal sorunları önlemek veya çözmek için insan merkezli tasarımı uygulamaya yönelik disiplinlerarası bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Legal Design Alliance tasarım yoluyla hukuk sistemini daha insan merkezli ve etkili hale getirmeye kendini adanmış avukatlar, tasarımcılar, teknoloji

herhangi bir ortak yönü bulunmamaktadır. Hatta hukuk disiplininde yeniliğin olamayacağını düşünen hukukçular da bulunabilir. Hukuk disiplini sadece avukat ve yargıçların meslek faaliyetlerinden ibaret de değildir. Hukukun kullanıcısı ayrı ayrı olarak toplumdaki tüm bireylerdir. Dolayısıyla, hukuka ilişkin hizmet faaliyetlerinin öncelikli olarak bireylere yansıtılması gerekmektedir. Bireylerin herhangi bir hukuk bilgisine sahip olmadan yürürlükteki hukuk hakkında bilinçlendirilmesi için hukuka ilişkin tüm verilerin kolay anlaşılabilecek bir düzeye getirilmesi ve çalışmaların birey odaklı bir zemine oturtulması gerekmektedir. Bu nedenle, hukukçuların çalışma biçiminde ve kamuya hukuk hizmetlerini nasıl sundukları konusunda bir devrime ihtiyaç bulunmaktadır.¹⁴ Bu ihtiyaın karşılanması da hukuk tasarımı ile mümkün görünmektedir.

A. Hukuk Tasarımının Temel İlkeleri

Hukuk tasarımına ilişkin projelerde sistematik bir bakış açısıyla faaliyetlerin yürütülmesi için bazı ilkelerin temel alınması gerekir. Bu temel ilkelerin herhangi bir projenin her aşamasında dikkate alınması yapılan çalışmanın etkin olmasını sağlar. Hukuk tasarımında ilkelerin sayısının kaç olduğu ve hangi ilkeler olduğu doktrinde farklılık gösterebilmektedir. Fakat, bu ilkeler münhasıran yapılan çalışmalar neticesinde hem 'normal' hem de 'kurumsal' hukuk hizmetlerinin daha iyi çalışmasını sağlayan temel dersler olarak ortaya çıkmıştır. Bu ilkeler hukuk tasarımıнын tüm çalışmalarında örneğin hukuk temalı bir web sitesinin tasarımı, bir hukuki metnin görsel araçlar ile tasarımı veya bir adliyedeki karmaşık iş ve işlemlerin

---

uzmanları, akademisyenler ve diğer profesyonellerden oluşan gayrı resmi bir ağdır. Bkz. Legal Design Alliance, "Legal Design Manifesto," erişim tarihi Eylül 10, 2022. <https://www.legaldesignalliance.org/>.

¹⁴ Robert W. Gordon "Lawyers, the Legal Profession & Access to Justice in the United States: A Brief History." *Daedalus* 148, no. 1 (2019): 178. <https://www.jstor.org/stable/48562980>.

sistematiik bir yapıya dönüştürülmesi için tasarım araçlarının kullanılması durumu vb. her çalışmada göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmamızda hukuk tasarımının temel ilkeleri dört başlıkta ele alınmıştır.

1. Kullanıcının Temel Alınması İlkesi

Çalışmalarda kullanıcının durumu temel alınmalıdır. Hukuk tasarımı neticesinde ortaya çıkan ürün ve hizmeti kullanacak kitleye ilişkin ihtiyaç analizi yapılması gereklidir. Mevcut duruma ilişkin veri toplanmalıdır. Hukuk tasarımına ilişkin çalışmalar her alana ilişkin yapılmayabilir. Öncelikle tasarımın kullanıcılar açısından gerekli olup olmadığı bu aşamada ortaya konulmalıdır. Yapılan çalışmalarda uygulamanın ihtiyaç duyan herkes tarafından kullanılacağı göz önünde bulundurularak en düşük beceriye sahip kişinin durumu temel alınarak çalışma yapılmalıdır. Tasarımın güçlü, açık, kısa yollar içerir, çözüm odaklı ve kullanıcıya rehberlik edici nitelikte olması gereklidir. Sonuç olarak tasarım yapılırken kullanıcıların ihtiyaçları esas alınmalı, gerekmediği sürece kullanıcıların tercihlerine saygı çerçevesinde aşırı tasarım detaylandırılmasına da gidilmemelidir.¹⁵

2. Çalışmaların Basit ve Rehberlik Edici Nitelikte Olması İlkesi

Kullanıcı, hangi yolu izlemek istediği konusunda hemen yönlendirilmelidir. Bu amaçla, kullanıcıyı yönlendiren nereye gitmek isteyebileceklerini görmelerini sağlayan bir yol haritası sunulmalıdır. Onların potansiyel olarak neye ihtiyaç duyacaklarını önceden tahmin etmek ve onları oraya götürecek bilgi ve araçları almanın yolların ifade edilmesi gerekir. Mümkün olan en temel yollar sunulmalı, bilgiler net bir şekilde

---

¹⁵ "Design Principles," A Better Legal Internet, erişim tarihi Eylül 1, 2022, <https://betterinternet.law.stanford.edu/design-guide/design-principles/>.

hiyerarşik sunulmalıdır. Sunulan bilginin açık bir mantıkla sunulduğundan emin olunmalı ve sadece o anda açıklanması gerekli olan her ne ise o açıklanmalıdır. Gereksiz ayrıntılandırılardan uzak durulmalıdır. Kaynaklar belirli sorulara verilen yanıtlara dayalı olarak kategoriler halinde sunulmalıdır. Örneğin, "Bu ihtiyaç nasıl çözülür? Bu görev nasıl tamamlanır?". Çalışmanın kolay anlaşılması için sınıflandırma ve gruplandırılmalara yer verilmelidir. Kullanıcının sorununu nasıl anladığına, sorununu nasıl adlandırdığına, sorununu nasıl sınıflandırdığına dayalı dizinler sunulmalıdır. İlk etapta çok sınırlı bilgiler, kullanıcının takip edebileceği sınırlı seçeneklerle sunulmalı ve yavaş yavaş aradığı daha spesifik, derinlemesine bilgiler ortaya çıkarılmalıdır. Çalışmanın her adımında, onlara sağılan tutarlı bir bilgi şablonuna sahip olunmalıdır.¹⁶ Sonuç olarak, bir kişiye sistemin nasıl çalıştığının adım adım gösterilmesi gerekir. Bir masa oyunu gibi, kişilere çeşitli yolların ve bunların başlangıç ve bitiş noktalarının ne olduğu gösterilmelidir. Bu, bir konu üzerinde çalışan profesyonelleri ve meslekten olmayan kişileri gclendirecektir.¹⁷

3. Kullanıcılarla işbirliği Yapılarak Açık ve Zengin Bir Etkileşim Sağlanması İlkesi

İyi hukuk tasarımı, tek yönlü olmaktan çok iki yönlü olabilen ve insanlara kendilerini temsil eden profesyonellerle etkileşimde bulunurken şeffaflık ve saygınlık duygusu veren ilişkiler için araçlar, stratejiler ve şablonlar sağlamalıdır. Avukatlar çoğu zaman kendilerini "yetişkin", müvekkili ise "ocuk" olarak düşünürler. Esasında bu durum çoğu zaman müvekkili küçümsemeye karşılılık gelir. Çünkü müvekkiller yeteri kadar hukuk bilgisine sahip değildir, her konuya dair

---

¹⁶ A Better Legal Internet, "Design Principles."

¹⁷ Margaret Hagan, "Law by Design," erişim tarihi Eylül 10, 2022. <https://lawbydesign.co/design-mechanics/>.

bilgilendirme yapmak da bu açıdan gereksiz görülmektedir. Sonuç olarak uyumsuzluğa ilişkin ayrıntılar müvekkilden gizlenmektedir. Avukatlar bir şeyleri neden yaptıklarını çoğu zaman açıklamaz ve müvekkillerinden fazla katkıda bulunmalarını da beklemezler. Oysaki birçok insan kendi savunuculuklarında daha büyük bir role sahip olmak istemektedir. Örneğin, bilgi toplamak, seçeneklerini ve stratejilerini anlamak ve avukatlarının (veya diğer avukatlarının) kendileri için yürüttüğü süreci denetlemek istemektedirler.¹⁸

4. Çalışmaların İçeriğinin Kullanıcı Dostu Olması İlkesi

Çalışmalarda sade bir dil kullanılmalı, hedef kitle çok iyi eğitilmiş ve hukuka aşina olsa bile, mevcut kaynaklar en sıradan kullanıcılar için tasarlanmış terimlerle ifade edilmelidir. Hukuk disiplinine ait kavramları kullanmak gerekiyorsa bunu basit ifadelerle tanımlamak gereklidir. Mümkün olduğunca, hukuki metinler simgelere, fotoğraflara, diyagramlara, karikatürlere ve senaryolara dönüştürülmelidir. Kullanıcı için çalışmanın yol haritası ortaya konulmalı, bu çalışmanın bağlamını ve neyi neden yaptıklarının anlaşılması sağlanmalıdır. Çünkü, iyi bir tasarım, kullanıcılara tabi oldukları hukuk sistemi ve onlar için hangi yolların mevcut olduğu hakkında perspektif çizer, şeffaflık sağlar. İnsanlar çok fazla seçim yapmak istemezler. Kendileri için en iyi stratejinin ne olduğunun söylenmesini ve ardından bu stratejiyi takip etmek isterler. Çok fazla seçenek veya bilgi vermek etkileşimi engeller. Tüm insanlar bilgiyi aynı şekilde almaktan hoşlanmaz. Bazı insanlar görselliği, bazıları metni okumayı sever. Bazıları tamamen sorumlu olmayı sever, nedenleri ve arka plan bilgilerini araştırır, analiz ve karar vermeyi ise başkalarına devretmek ister. İyi bir tasarım, bu farklı kullanıcı türlerini hesaba katmak için aynı içeriği birden fazla

---

¹⁸ "Law by Design."

modda kullanılabilir hale getirebilir.¹⁹ Hedef kullanıcılar her nerede olursa olsun, oraya gitmek ve ona göre içerik hazırlamak gerekir. Örneğin kendisine ödeme emri gönderilen bir borunun takip edeceği süreç farklı, iş sözleşmesi feshedilen bir işçinin işe iade davası açmak için başvuracağı yol farklıdır. Dolayısıyla, alışmalar hedef kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmelidir. Hatta yapılan çalışmaların alternatifleri de oluşturulabilir. Örneğin bir hukuk tasarımı oyun tabanlı bir mobil uygulamaya dönüştürülerek kullanılması bu anlamda düşünülebilir.

B. Hukuk Tasarımının Amaçları

Hukuk tasarımı, hukuk sisteminin insanlar için daha iyi işlemesini sağlamak için henüz yaygınlaşmaya başlayan bir hukuk pratiğidir. Hukuk tasarımı, farklı disiplinlerin teknolojik gelişimle ortaya koydukları yeni teknikler ile katılımcı politika oluşturma konularındaki çalışmalardan esinlenerek geliştirilmiştir. Bu disiplin hangi haklara sahip olduğumuz, hangi risklerle karşı karşıya olduğumuz, hangi kuralların bizi kısıtladığı gibi soyut karmaşıklıklara bir hukukçu olarak odaklanmayı sağlar. Bunun yanında işlerin bize nasıl göründüğü, işleri nasıl yaptığımız gibi yaşanmış deneyimlere de tasarımcı olarak odaklanmayı gerektirir. Bu odaklanma bir sistemdeki insanların sorunlarını stratejik olarak iyileştirmek, karmaşık sorunları czmek ve onlara hizmet etmek şeklinde hem

---

¹⁹ Margaret Hagan, "A Human-Centered Design Approach to Access to Justice: Generating New Prototypes and Hypotheses for Intervention to Make Courts User-Friendly" *Indiana Journal of Law and Social Equality* 6, no.2 (2018): 199-239; Dan Jackson, "Human-Centered Legal Tech: Integrating Design in Legal Education." *Law Teacher* 50, no.1 (2016): 82-87.

hukuksal odak hem de tasarım odaklı ortak bir temel benzerliği ortaya koymaktadır.²⁰

Hukuk tasarımı düşüncesinin amacı, hukukla etkileşime giren kişilerin bağlamını ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamak, bu bilgiye dayalı olarak iyileştirmeler ve yenilikler yaratmaktır. Hukuk tasarımı kullanıcı merkezli görsel tasarımı dikkate alır. Hukuk kullanıcısı en iyi kullanıcı deneyimine sahip olmalıdır. Hukuk sistemi bir engel olarak algılanmamalıdır. Bu nedenle, hukuk tasarımı düşüncesi sadece uygun bir yenilikçi yöntemi değil, aynı zamanda hukuk sistemiyle etkileşime giren ve bağlamsal olarak iyi hazırlanmış bilgilere dayanarak daha iyi ve daha akıllı kararlar alma hakkına sahip olan insanları güçlendirmenin kapsayıcı bir amacına da sahiptir. Bu amaca göre özellikle en temel hukuki metinleri anlamak için insanlar bağımsız olarak hareket edebilir. Böylelikle, kısmen de olsa kullanıcılar hukukçulara bağımlı hissetmeyeceklerdir.²¹

Hukuk tasarımı, hukuk sisteminde reform yapmak için insan merkezli, katılımcı bir yaklaşım geliştirmeyi de beraberinde getirmektedir. Bu yaklaşım, yeni teknolojinin önemini kabul eder. Mevcut gerçeklere çok dikkat eden sistemik değişiklikler yapmak için belgelerin, ürünlerin, hizmetlerin, politikaların ve yasaların tasarımını bir araya getirir. Disiplinler arası, kapsayıcı grupların sistemde yeni iyileştirmeler oluşturmasını ve onları test etmesini sağlamaktadır. Hukuk tasarımı, hukuki çalışmanın sistem düşüncesi ve analizi ile birlikte yaratıcı keşif ve tasarım çalışmasının bir arada yapılmasını mümkün kılar. Hukuk tasarımı, hukuk sisteminin

---

²⁰ "The Legal Design Manifesto."; Margaret Hagan; "Legal Design as a Thing: A Theory of Change and a Set of Methods to Craft a Human-Centered Legal System," *Design Issues* 36, no. 3 (2020): 4.

²¹ Astrid Kohlmeier, "What is Legal Design Thinking? A Guide for Legal Professionals," erişim tarihi Eylül 1, 2022, <https://www.legalfestival.com/blog/what-is-legal-design-thinking-a-guide-for-legal-professionals>.

birden fazla alanda iyileştirilmesini amaçlar. Hukuk sistemini, ticaret, para, konut, aile vb. ile ilgili sorunları çözmek için kullanması gereken sıradan insanlar için daha erişilebilir kılmak ister. Bunun yanında, sözleşme yapmak, dava açmak ile iş yapmak için başvurulmuş avukat gibi kurumsal profesyonellerin durumlarını da göz önünde bulundurur. Bu yönüyle avukata olan ihtiyacı tamamen ortadan kaldıramaz. Ancak daha nitelikli bir hukuk hizmetinin alınmasına aracılık eder. Bununla birlikte, standartları belirlemek ile hak ve yükümlülükler dayalı uyumu sağlamak için sistemi kullanan politika yapıcılara ve hükümet yetkililerine de hizmet edebilir.²²

C. Hukuk Tasarımının Aşamaları

Hukuk tasarımının merkezi metodolojisinde farklılıklar vardır. NuLawLab, dört aşamalı bir yaklaşım kullanır: İlham, sentez, fikir oluşturma ve deneme ile uygulama şeklindedir²³. İngiliz Tasarım Konseyi²⁴ "çift elmas" olarak nitelendirilen hukuk tasarımını bir süreç olarak görselleştirilen keşfetme, tanımlama, geliştirme ve sunma modelini benimser²⁵. Stanford Hukuk Okulu modeli beş aşamalı bir yapıyı kabul eder. Empati kur, tanımla, düşün, prototip oluştur, test et.²⁶ Bu adımlardan bazıları, geleneksel hukuk uygulamasında avukatlar tarafından

---

²² Hagan, "Legal Design as a Thing: A Theory of Change and," 4.

²³ "Human-Centered Legal Tech: Integrating Design in Legal Education," 82-90.

²⁴ İngiliz Kraliyet fermanı ile kurulmuş bir Birleşik Krallık yardım kuruluşudur. Amacı, kapsayıcı tasarım konseptini benimseyerek hayatı iyileştiren ve işleri daha iyi hale getiren tasarımları desteklemektir.

²⁵ Marc Stickdorn, Markus Edgar Hormess, Adam Lawrence and Jakob Schneider, *This is Service Design Doing* (O'Reilly Media, Inc., 2018), 18; "What is the Double Diamond," Design Council, erişim tarihi Eylül 5, 2022, <https://tinyurl.com/mt8pxf2d>.

²⁶ "An Introduction to Design Thinking process guide," Institute of Design at Stanford. Erişim tarihi Eylül 5, 2022, <https://web.stanford.edu/~mshanks/MichaelShanks/files/509554.pdf>.

sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin, "Empati", avukatların hukuki sorunları anlamak ve onlara çözüm bulmak için müvekkilleriyle çalışma süreçlerine zaten yerleştirilmiştir.²⁷

Avukatlık mesleği açısından hukuk tasarımı avukatların müvekkillerine daha iyi hizmet vermek için yaratıcı çözümler sunmalarına yardımcı olabilir. Örneğin, bir avukat müvekkiline, hukuki bir belgenin içeriğini ve anlamını daha iyi anlamalarına yardımcı olmak için görsel unsurlar veya grafikler içeren bir belge sunabilir. Ayrıca, avukatlar hukuk tasarımı ilkelerini kullanarak müvekkillerinin hukuki sorunlarına ilişkin çözümleri daha kolay anlatıp, anlaşılır hale getirebilirler.²⁸ Esasında, tüm paydaşlar açısından hukuk tasarımı yaklaşımı sürecin işlerliği açısından büyük ölçüde benzerlik gösterir. Ancak çok aşamalı bir süreci sınırlandırmanın ve etiketlenmenin uygulayıcılara bağlı olarak biraz farklı yollarının olduğunu da ifade etmek gerekir. Ancak, tüm uygulayıcılar bu modellerin mekanik olmayan ve esnek şekillerde uygulanması gerektiği konusunda hemfikirdir. Tasarım düşüncesinin temel metodolojisi, hukuk sistemlerine ve hizmetlerine uygulanmadan önce de zaten net bir şekilde ortaya konulmuştur. Bununla birlikte çok geniş anlamda, hukuk tasarımı disiplinin farklı coğrafi kuluçkalarında farklı odak noktaları oluşmuştur. Örneğin, Avrupa'da, özellikle Finlandiya ve Almanya'da sözleşmeler hukukunda görselleştirme çalışmaları yürütülmektedir. ABD'nin "hukuk laboratuvarlarında" ise adalete erişim ve uyuşmazlık çözüm

---

²⁷ Charles J. Ogletree "Beyond Justifications: Seeking Motivations to Sustain Public Defenders," The Harvard Law Review Association 106, no. 6 (1993): 1239-1250.

²⁸ Gwendolyn Leachman, *Legal Framing*, in *Studies in Law, Politics, And Society*, ed. by Austin Sarat, (2013); Bill Kennedy, Emily Fisher and Colin Bailey, "Framing in Race-Conscious, Anti-Poverty Advocacy: A Science-Based Guide to Delivering Your Most Persuasive Message," *Clearinghouse Rev* 43, no.9-10 (2010): 408.

prosedürlerinin tasarımı yoğunlukla çalışılmaktadır.²⁹ Ancak, bu farklı alanlarda sergilenen uzmanlaşma hukuk tasarımıнын temel amaçları ve yöntemleri konusunda önemli çatışmalara yol açmamıştır.

Hukuk tasarımı, tasarım düşüncesinin hukuk hizmetlerine uygulanmasıdır. Hukuk tasarımına dair çalışmalar ağırlıklı olarak 2013 yılında Stanford Hukuk Okulu Tasarım Laboratuvarının kurulmasından sonraki süreçte yapılmıştır.³⁰ Hukuk Tasarımı Laboratuvarının Direktörü Margaret Hagan hukuk tasarımıнын “insan merkezli ve görsel tasarım, sivil teknoloji ve katılımcı politika oluşturma” dan kaynaklandığını ifade etmektedir³¹. Hagan bu durumu şöyle özetlemektedir. “Yeni bir ürün inşa etmek için bir fikriniz var. Ya da çözülmesi gerektiğini bildiğiniz bir sorunuz var. şimdi bu fikirden veya bu sorun ifadesinden yola çıkarak onunla nasıl başa çıkacağınızı ya da peşinden gitmeye değer olup olmadığını anlamamız gerekiyor. Bir şeyin daha iyi olabileceğine dair bu sezgiden, insanlar için bir sorunu çözecek bir şey başlatmaya nasıl varırsınız? Bir tasarım sürecinden geçmek, sizi bir fikirden hangi ürünü inşa etmeniz gerektiğine dair güçlü, detaylandırılmış ve esaslı bir konsepte götürebilir. İşte tasarım süreci, neyi inşa etmeniz gerektiğini, onu hedef kullanıcılarınız için nasıl uygun hale getirebileceğinizi ve bu şeyin nasıl bytlebileceğini anlamak için yapılacak ilk eylemler döngüsüdür”.³²

Hukuk tasarımı süreci beş temel aşamada ele alınabilir. Aşağıda bu aşamalara değinilmiştir.³³

---

²⁹ “Disciplinary and the modes of legal design.”

³⁰ Margaret Hagan, *Design Comes to the Law School*, in *Modernising Legal Education*, ed. by Catrina Denvir (Cambridge University Press, 2019): 109-111.

³¹ “The Legal Design Manifesto.”

³² “Law by Design.”

³³ Margaret Hagan’ın hukuk tasarımı modelinden faydalanılmıştır.

1. Keşfetme

Problem alanını içeren bir veri toplama aşamasını ifade eder. Araştırmayı vurgular. Problemden etkilenen potansiyel müşteriler veya hizmet sağlayıcılar ile doğrudan gözlem ve konuşmayı vurgular. Hagan, bu aşamaya 'genişleyen bir yaratıcılık' ile başlamak olarak atıfta bulunur. Hukuk tasarımcıları, çözülmesi gereken görevle ilgilenir. Buradaki görev, avukatların alışık olduğu gibi, planlanan çözüm için iyi tanımlanmış bir hukuki metin olarak kabul edilemez. Baştan sona en verimli, hukuken çözüm ile en uyumlu olanı ortaya koymak süreç açısından önemli görülür. Bunun için de sorunun en yoğun kısmı "anlamak" ile başlar. Mevcut sorun farklı yöntemlerle daha detaylı incelenir. Göreve dayalı olarak bulunan hipotezler daha sonra paydaşlarla sorgulanır. Bu sorgulama, hizmet gerektiren ihtiyaçlar ve ilgi alanlarının tespiti amacıyla kişisel olarak gözlemlene ve görüşme yoluyla sağlanır. Birçok durumda, bu derin kullanıcı araştırmasının sonucu, temel sorunun başlangıçta varsayıldığından tamamen farklı bir yerde konumlandırılmasıyla sonuçlanır.³⁴

Keşfetme süreci, hukuk tasarımının hedef kullanıcı kitlesi temelinde ilerler. Dolayısıyla, kullanıcının sorun ve ihtiyaç analizinin net olarak ortaya konulması gereklidir. Kullanıcı araştırması yapmak için kullanılacak birçok yöntem, donanım ve araç vardır: Röportajlar ve hikaye anlatımı, gözlem, ürün ve hizmeti deneyimlemek, hizmet safarisini³⁵, kişisel yol haritaları vb.

---

³⁴ Astrid Kohlmeier, "Legal Design and Mastering Challenges in the Legal Market," erişim tarihi Eylül 10, 2022, https://astridkohlmeier.de/wp-content/uploads/2020/01/legaldesign_legalbusinessworld_neo.pdf.

³⁵ Hagan kavramı şöyle tanımlamaktadır. Bir etnograf veya kaşif gibi, bir servise gidin ve onu içten dışa anlamaya çalışın. İlgili insanlarla konuşun, süreci izleyin ve nasıl çalıştığını görün, devam eden kalıpları ve basit davranışları bulmaya çalışın. Örneğin, yerel bir Starbucks'a gidin ve

teknikler kullanılabilir. Hangi tekniğin kullanılması gerektiği sorunun türüne göre değişiklik gösterebilir. İngiliz Tasarım Konseyi, “keşfetmenin” amacının, sorunun ne olduğunu basitçe varsaymak yerine “anlamak” olduğunu ifade etmektedir³⁶. Bu, organizasyondan, sistemden veya sorundan etkilenen insanlarla konuşmak anlamına gelmektedir. Her tasarım sürecinde keşfetme aşamasında sağlanan veriler, sorunun tüm yönleriyle anlaşılması ve sonraki aşamalarda hedeflenen çıktının elde edilmesinde eşsiz bir değere sahiptir. Ancak, McKinsey Araştırma Şirketi bir tasarım düşüncesinde, ankete katılan halka açık 300 şirketin sadece yarısının “ilk tasarım fikirlerini veya spesifikasyonlarını üretmeden önce kullanıcı araştırması yaptığını” ortaya koymuştur.³⁷

2. Sentezleme

Keşif aşamasında toplanan bilgilerin “gerçek soruna” odaklanmak için filtrelendiği ve düzenlendiği bir konu daraltma sürecidir. Bu aşamada tasarım çalışmasının çerçevesi belirlenir. Bu, kullanıcı gruplarının belirlenmesini, haritalama ve sıralama alıştırmalarını içerebilir.³⁸ Araştırma yapıldıktan sonra, çözüme geçmeden önce elde edilen bilgileri anlamlandırmak için zaman ayırmak önemlidir. Kullanıcılardan öğrenilenleri iç görüleriyle sentezlemek, sorun alanını belirlemek, bu konuda ne yapılması

---

mağazanın müşteri için belirli bir deneyim yaratmak için yaptığı her şeyi fark etmeye başlayın ve ardından birçok farklı müşteriye ve hizmette nasıl ilerlediklerini izleyin. Daha göze çarpan kalıpların yanı sıra gerçekten küçük şeyleri fark etmeye çalışın. Bkz. “Law by Design.”

³⁶ Design Council, erişim tarihi Eylül 12, 2022, <https://www.designcouncil.org.uk/news-opinion/what-framework-innovation-design-councils-evolved-double-diamond>.

³⁷ “The business value of design.”

³⁸ Felicity Bell, “The Sustainability of Law and Lawyers,” erişim tarihi Eylül 13, 2022,

https://www.lawsociety.com.au/sites/default/files/2021-06/LS3600_FLIP_FlipStream2021-Legal%20Design-v03a.pdf.

gerektiğini daha iyi tanımlamaya yardımcı olabilir. Sürecin bu aşaması, en sık karşılaşılan, kritik ve hatta şaşırtıcı nokta ve ihtiyaçları ortaya çıkarabilir. Ayrıca uçtan uca kullanıcı deneyiminin daha kapsamlı ve bütünsel bir resmini ortaya koyabilir. Daha sonra iç görüler, kullanıcıların ihtiyaçları, değerleri ve beklentilerinde görselleştirmeye ve temellendirmeye yardımcı olacak eserler oluşturmak ve potansiyel çözümler için fırsat alanlarını belirlemek için kullanılabilir.

Kullanıcı araştırması yoluyla toplanan verileri sentezleme aşamasında anlamlandırmanın bir yolu çıkarımları kalıplar ve temalar halinde gruplandırmaktır. Bunu yapmanın birçok yolu olsa da, iç görüleri eşlemek, iç görülerin kolay gruplandırılmasını ve adlandırılmasını kolaylaştırmak için yaygın bir yaklaşım olarak yapışkan notlar kullanılabilir. Her görüşmeden, anketten veya diğer araştırmalardan elde edilen bilgiler yapışkan notlara yazılarak süreç devam ettirilebilir. Son olarak, kapsayıcı temasını belirlemek için her bir içgörü kümesi gözden geçirilebilir. Bu alıştırma, bir dizi kullanıcı girdisini ve deneyimini uygulanabilir iç görüleri çevirerek araştırmadaki kalıpların belirlenmesine yardımcı olabilir³⁹. Sentez aşamasının amacı, tasarım ekibinin ne üzerinde çalışması gerektiğine odaklanmak, zorluk durumunu ile kullanıcının ihtiyaçlarını paydaşlara veya ekip üyelerine açıklayabilmektir. Sentez aşamasında oluşturulan tüm haritalar, listeler, belgeler ve kategorilendirmeler tasarım sürecinin geri kalanında hukuk tasarımı ekibinin oryantasyonunu sağlamada anahtar çıktıdır⁴⁰.

---

³⁹ "Build a better Strategies for user-informed legal design," Michigan Advocacy Program Graphic Advocacy Project, erişim tarihi Eylül 14, 2022, <https://www.lsnatp.org/sites/lsnatp.org/files/MAP%20x%20GAP%20Report%20-%20Strategies%20for%20User-Informed%20Legal%20Design.pdf>.

⁴⁰ "Law by Design."

3. İnşa Etme

Bu aşama, ekibin fikirler oluşturduğu ve bunları prototip haline getirdiği noktadır. Yaratıcı ve yapıcı olmakla ilgilidir. Beyin fırtınası yapma, diyagramlar çizme ve görsel araçları kullanma bu aşamada yerine getirilir. Ortaya birçok olası çözüm konulur. İnşa etme süreci tasarım odaklı düşünme sürecinin kilit parçasıdır. Hukuk uygulaması göz önüne alındığında genellikle avukatların hukuki yardım sağlamadığı bir aşamadır. Müvekkilden uyuşmazlığa ilişkin bilgilerin alındığı, mevcut hukuk hükümleri ışığında daha önce verilmiş mahkeme kararlarıyla bu bilgilerin harmanlanarak birden fazla yol haritasının ortaya konulduğu bir aşamadır. Burada, prototipi en iyi duruma getirmek için müvekkillerden mümkün olduğunca çok geri bildirim alınır. Bir başka deyişle, bu aşamada mükemmel bir prototip versiyonu yaratmaya çalışılmaz, aksine çözülecek probleme mümkün olduğunca yakın olan birkaç versiyon oluşturmaya çalışılır. Avukatlar, hukuki riske ilişkin yönlendirmeler, seçenekler ve değerlendirmeler sunma eğilimindedir⁴¹. Esasında avukatlar, müvekkiline bu yolları açıklamadan önce, çeşitli yaklaşımların gerçek dünyadaki uygulanabilirliğini nadiren prototip haline getirir⁴². Çünkü bu avukatlar için zaman alıcı bir eylemdir. İnşa etme sürecinin sonunda karar verilen çalışmanın test edilmesine geçilir.⁴³

---

⁴¹ Martha F. Davis, "What is Essential: Legal Design And Client Stories," in *Elon Law Journal* 13, no.39 (2021): 52; Margaret Spencer Dixon, "Project Management for Lawyers (with Forms and Exhibits)," *64 Practise. L.* 31, 32 (2018).

⁴² Margaret Hagan, "Flipping Lawyers from Talking to Doing: Prototype-First Design Process," erişim tarihi Eylül 14, 2022, <http://www.openlawlab.com/2017/03/24/flipping-lawyers-from-talking-to-doing-prototype-first-design-process/>.

⁴³ "How Legal Design can help in the metaverse's regulation?," Law Career Start, erişim tarihi Eylül 17, 2022,

4. Test Etme

Test etme, inşa etme ile yakından ilişkilidir ve oluşturulan fikirlerin ve prototiplerin test edilmesi ve eleştirilmesi anlamına gelir. Hızlı bir şekilde teste geçmek, tasarım odaklı düşünme yöntemlerinin ayırt edici özelliğidir. Amaç, hızlı bir şekilde geri bildirim oluşturmak ve gerektiğinde döngüsel bir süreçte prototipi tekrar test etmektir⁴⁴. Sürecin bu bölümünde, genç fikirler test edilir, geri bildirimler toplanır, tamamlanmış ve gelecek vaat eden bir versiyona doğru geliştirilmeye başlanır. Paydaşlar için sorun çözmeye odaklanmamış fikirler göz ardı edilir, böylelikle önceki fikirlere dönülebilir. Bu aşamada, prototip oluşturma ve test neredeyse aynı anda devam etmelidir. Fikir geliştirirken (eskizlerde ve kabataslak formatlarda bile) hemen test yapılmalıdır. Erken test yapmak, en umut verici olanları bulmak için beyin fırtınası yapılan birçok fikrin gözden geçirilmesine yardımcı olacaktır. Süreç boyunca yapılan sürekli testler, tasarım seçimlerini, odak çalışmayı ve tasarımla birlikte sunulan özellikleri, stilleri ve işlevleri iyileştirecektir⁴⁵.

5. Geliştirme

Bu aşama belki de tüm hukuk tasarımı sürecinin en zorlu aşamasıdır. Çalışma ekibi bu aşamada çalışmanın yönü üzerinde daha az kontrole sahip olacaktır. İlk konseptin neye benzediğini ve sahada nasıl davrandığını, gerçekte nasıl kullanıldığını, kötüye kullanılıp kullanılmadığı veya başka bir şekilde şekillendirilebileceği gerçeğini görebilmek adına daha fazla paydaş ve kullanıcıyla çalışmak gereklidir. Geliştirme, pilot uygulama, ölçeklendirmeyi içeren rafine prototipin/fikrin test

---

<https://lawcareerstart.ch/how-legal-design-can-help-in-the-metaverses-regulation/>.

⁴⁴ "The Sustainability of Law and Lawyers."

⁴⁵ "Law by Design."

edilmesini kapsayan ve muhtemel projenin ölçeğinin büyütülmesine ve uygulanmasına yol açan aşamadır⁴⁶.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen hukuk tasarımı sürecine rağmen tasarım süreci değiştirilemez katı bir süreç değildir. Ancak süreci formüle edilmiş bir dizi aşama yoluyla hareket etmek faydalı olacaktır. Daha fazla döngüden geçerken, tercihler karşılandıkça, her aşamanın farklı değerleri ve etkinlikleri görüldükçe süreç özelleştirilebilir. Her zorluk, kişinin becerisine, kullanıcının ihtiyaçlarına ve çözmeye çalışılan problemin türüne uyacak şekilde tasarım sürecinin farklı bir varyasyonunu gerektirebilir. Dolayısıyla, süreç özel biçimler alabilir ancak genel akış oldukça standarttır. İzlenecek bazı ayrı adımların olduğu süreç tabanlı bir yaklaşım izlenmelidir. Bireysel tasarımcıya veya proje ihtiyaçlarına bağlı olarak, atılacak adımların hangi uzunlukta, hangi sırayla ve hangi önceliğe sahip olduklarına göre süreç büyük ölçüde değişebilir⁴⁷.

II. HUKUK TASARIMININ GEREKLİLİĞİ

Temel düzenlemeler hukukun açıklığı ve erişilebilirliği konusunda daha yüksek standartlar getirdiğinden, hukukun erişilemezliği ve anlaşılmazlığı günümüz dünyasında artık kabul görmemektedir. Örneğin, Avrupa Birliği (AB) Genel Veri Koruma Tüzüğü⁴⁸ (General Data Protection Regulation-GPDR) kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili bilgiler için, yakından ilişkili olan şeffaflık temel ilkesine uygun daha yüksek bir netlik ve erişilebilirlik standardı belirler. Kişisel verilere ilişkin tüm

---

⁴⁶ "Law by Design."

⁴⁷ Margaret Hagan, "Introduction in Law by Design," erişim tarihi Eylül 18, 2022. <https://www.lawbydesign.co/>.

⁴⁸ Regulation (EU) 2016/679, Directive 95/46/EC General Data Protection Regulation, erişim tarihi Eylül 20, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>.

bilgilerin "özlü, şeffaf, anlaşılır ve kolay erişilebilir bir biçimde, açık ve sade bir dil kullanılarak" iletilmesi gerekmektedir. (GDPR m.12). Çalışma Grubu 29⁴⁹, GDPR, kapsamındaki rıza yönergelerinde mesajın, yalnızca avukatlar için değil, ortalama bir kişi için de kolayca anlaşılabilir olmalıdır. Veri sorumluları (*data controller*) anlaşılması zor uzun gizlilik politikaları veya yasal jargonla dolu ifadeler kullanamazlar. Rıza açık ve diğer hususlardan ayırt edilebilir olmalı, anlaşılır ve kolay erişilebilir bir biçimde sunulması gereği ifade edilmektedir. Avrupa Birliği Sigorta Dağıtım Direktifi⁵⁰ ((EU) 2016/97), tüketicilerin daha bilinçli kararlar verebilmeleri için hayat dışı sigorta ürünleri hakkında net bilgi sağlayan basit, standartlaştırılmış bir sigorta ürünü bilgi belgesi getirmektedir. Temel olarak bu, AB düzeyinde tüketicilerin yararına dayanan bilgi ve grafik tasarımıdır. AB tüketici hukuku da benzer şekilde hizmet sağlayıcılara onlarca yıldır tüketici odaklı sade ve anlaşılır bir dil dayatmaktadır. Son olarak, mahkemelerde münhasıran hakimler taraflardan kısa ve net belgeler talep edilmektedir. Örneğin, Avrupa Adalet Divanı'nın Uygulama Kuralları, yazılı savunmalar için maksimum sayfa sayısı belirler (fikri mülkiyet davaları için en az on sayfa). Ayrıca, Avrupa ve Amerika'daki bazı yargıçlar açıkça 20 sayfadan uzun hiçbir şeyi okumamaktadır⁵¹.

Hukuki metinlerin çoğu en iyi şekilde sadece o metni hazırlayan kişiler tarafından anlaşılabilir. Bazı hukuk

---

⁴⁹ 95/46 / EC sayılı AB Veri Koruma Direktifin 29 uncu maddesi uyarınca kurulmuştur. Veri koruma ve gizlilik konusunda bağımsız bir Avrupa danışma organıdır.

⁵⁰ Directive (EU) 2016/97. Erişim tarihi Eylül 20, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32016L0097>

⁵¹ Marie Potel-Saville, "An introduction to legal design, Practical Law UK Practice Note w-020-2432," erişim tarihi Eylül 18, 2022, <https://www.amurabi.eu/wp-content/uploads/2020/07/An-introduction-to-legal-design.pdf>.

metinleri hukuku meslek haline getiren kişilerce bile anlaşılmamaktadır. Birçok hukuki metin dilinin ağırlığı, hukuki kavramlarının yoğun kullanımı nedeniyle anlaşılmamakta ve kullanışsız kalmaktadır. Aşağıdaki madde hükmü bir özel bankanın genel kredi szleřmesinden⁵² alınmıştır.

“ Müşteri, keşide ettiği çeklerinin ibrazında karşılığının bulunmaması ihtimaline binaen keşide ettiği her ek yaprağı için ilgili yasa gereği çekin yetkili hamiline Bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutarları Bankaya depo etmeyi kabul ve taahhüt eder. Müşteri bu tutarların ödenmesini teminen müşteri hesapları üzerinde Bankanın rehin, takas mahsup yapma ve/veya depo talep hakkı olduğunu kabul ve beyan ederler. Karşılığı olmadığı halde Bankaca sehven ödenen ek bedelleri açık kredi hükmünde olup işbu Sözleşmenin temerrüt hükümleri uygulanır. Ayrıca, Banka tarafından sorumluluk tutarı ödendiği takdirde ödenen miktarın ödeme tarihinden itibaren işbu Sözleşmenin 39. maddesinde yer alan temerrüt faizi ve fer’ileriyle birlikte Bankaca hesaptan mahsuben veya yasal yola başvurularak Müşteriden ve Kefillerden tahsil edileceğini Müşteri ve Kefiller kabul ve beyan ederler”.

Yukarıda belirtilen madde hükmü “keşide etmek, ibraz, hamil, rehin, depo talep hakkı, sehven, ek, açık kredi, temerrüt, mahsuben vb” şeklinde bankacılığa ilişkin hukuki kavramlar içermektedir. Bu kavramlar bir genel kredi sözleşmesinde yer almakta olup bankadan kredi kullanan herkes tarafından okunup anlaşıldığı beyan edilerek imzalanmaktadır. Oysaki bu kavramların ne anlama geldiğini bilmek hukukçu olmanın ötesinde bankacılık veya ticaret hukuku alanında ihtisaslaşmayı gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla sözleşme içeriğini kabul edip imzasıyla bu durumu beyan eden kişinin aslında sözleşme detaylarına hakim olmadığı açıktır. Esasen, çoğu zaman bu sözleşme hükümleri okunmadan sözleşme imzalanmaktadır. Bu

---

⁵² “Genel Kredi Sözleşmesi,” HSBC, s. 2, erişim tarihi Eylül 20, 2022, <https://www.business.hsbc.com.tr>.

nedenle, sözleşme içeriklerinin ortalama, makul bir kişi tarafından da anlaşılabilmesini sağlamak için çok sayfalı sözleşme metinleri yerine basit, sade ve kolay anlaşılabilir içerikler hazırlanmalıdır⁵³. Münhasıran teknolojik uygulamaların hukukta yaygın kullanıldığı günümüz dünyasında kişisel verilerin kullanımı için gerekli olan açık rızanın da alınmasının kolaylaştırılması için sözleşme içeriklerinin basit ve anlaşılabilir nitelikte hazırlanması bir gerekliliktir.

Sonuç olarak, hukuk tasarımı bir fikir üretmek ve fikri uygulamak için uygulayıcılara esnek bir yol sunar. Çözüm üretme konusunda da geleneksel hukuk yöntemlerinden farklı olarak esneklik gösterir.⁵⁴ Hukukçuların tasarım araçlarını kullanarak müşterilerin ihtiyaçlarına göre hukuku uyarlamalarına olanak tanır. Araştırmalar, avukatların en çok değer verdiği becerilerin yeterlilik olduğunu, ancak müşterilerin en çok değer verdiği şeyin dinleyecek biri olduğunu göstermektedir. Müşteriyi dinlemek empatik bir zihniyet ve duygusal zekâ gerektirmektedir. Müvekkillerin hukuki yardım talep ettiği sorunların çoğu hassas ve kişiseldir. Bu nedenle, avukatların müvekkillerini dinlemek, onları daha iyi anlamak ve onların yasal sorunlarını çözmede başarılı olması için hukuk tasarımına ihtiyacı vardır⁵⁵.

---

⁵³ Stefania Passera, "Juro Privacy Policy," erişim tarihi Eylül 20, 2022, <https://stefaniapassera.com/portfolio/juro/>.

⁵⁴ "Legal Design: A Beginner's Guide," Prolawgue, erişim tarihi Eylül 20, 2022, <https://www.prolawgue.com/legal-design-a-beginners-guide>.

⁵⁵ Hannele Korhonen, "Lawyer's Design School," erişim tarihi Eylül 20, 2022, <https://lawyersdesignschool.com/what-is-legal-design-and-why-you-should-care/>.

III. HUKUK TASARIMININ KULLANIM ALANLARI

Hukuk tasarımı, fiziki hukuk mekânlarının oluşturulması, hukuk hizmetlerinin sunulması, hukuk teknolojisi ve hukuk eğitiminde kullanılmaktadır. Hukuk hizmetlerinin yürütüldüğü mekânların oluşturulmasında hukuk tasarımı kullanılır. Örneğin, adliye saraylarının tasarlanmasında mahkeme salonları odak noktayı oluşturmaktadır. Mahkemenin ilk ve üst derece olup olmadığı, tek veya çok hakimli olup olmadığı, genel ya da özel mahkeme olup olmadığı, yargı bölümünün (adli-idari) ne olduğu vb. kriterler adliye tasarımıı Őekillendirmektedir. Ayrıca, adliye binalarının giriş katlarında genel olarak tevzi büroları yer alır. Bu bürolar, dava açmak isteyen kişilerin ilk uğradığı yerdir. Tevzi bürolarının adliyelerin üst katlarında değil de giriş katlarında yer alması esasen binaların belli bir tasarım düşüncesine bağlı olarak inşa edildiklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yargı mensuplarının rahat çalışmasını teşvik edici, hukuk hizmetlerinden faydalanan kişilerin adalete kolay erişimini sağlayıcı bir anlayış da bu mekânların tasarlanmasında göz önünde tutulmaktadır⁵⁶.

Hukuk tasarımıının kullanım alanları içinde hukuk hizmetlerinin sunulması geniş yer tutar. Bu alan genel olarak özel hukuk uygulamalarını içerse de kamu hukuku alanında da karşılık bulabilir. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yer alan temel hak ve hürriyetler, sosyal ve ekonomik haklar ile siyasi hakların hukuk tasarımı disiplini kullanılarak vatandaşlara aktarılması kişilerin haklardan yararlanması veya bilinç düzeyinin arttırılması konusunda daha etkileyici sonuçlar ortaya koyabilir.

---

⁵⁶ Dicle Aydın ve M. Mithat zgen, "Mimari Programlama ve Tasarım için çözümlenme: Adalet Sarayları," *Online Journal of Art and Design* 5, no. 1 (Ankara: 2017): 98.

Dünya çapında, büyük pazar yaratma fırsatına sahip, yeterince karşılanmayan hukuksal ihtiyaçlar bulunmaktadır. Ancak, çoğu kurumsal/ticari avukat, hukuk hizmetleri için yeni pazarlar yaratmakla ilgilenmez. Çünkü, birçok hukuk bürosu, hukuk hizmetleri için yeni pazarlar yaratmak üzere yapılandırılmamıştır. Öte yandan, yenilikçi olmak kurumsal hukuk hizmetleri pazarında eksik olan şeydir. Kurumsal hukuk hizmetlerinin çoğu karşılanıyor, pazar rekabetçi ve kalabalık ise her şeyin yolunda olduğu düşünülür. Ancak, hukuk hizmetleri sunulsa da müvekkil memnuniyeti genel olarak düşük kalmakta ve kurumsal hukuk hizmetleri pahalı, karmaşık ve kafa karıştırıcı olmaya devam etmektedir. Buna karşılık, birçok müvekkil avukatlarından (hem şirket içi hem de hukuk bürosu) daha fazla verimlilik ve değer talep etmektedir. Bu verimlilik hukuki süreci yürüten avukatın hukuk tekniği konusunda müvekkile daha fazla bilgi vermesini gerekli kılmaktadır. Ancak, avukatlar, müvekkillerinin verimlilik istediklerini duydukları halde sorunlarının temel nedenini dinlememektedir⁵⁷. Müvekkilin talep ettiği verimlilik ve değeri ortaya koymak hukuk tasarımı etkili kullanmakla mümkün olabilir.

Teknolojik gelişimin hukukta değişimi sağlaması hukukun var olduğu her alanda karar vericilerin daha hızlı karar almasını gerekli kılmaktadır. Bu durum, iş ihtiyaçları ile geleneksel yasal araçlar arasındaki boşluğu genişletmektedir. İş yoğunluğunun yüksek olduğu sektörlerde dijitalleşen bir işe ayak uydurmak için çok fazla zamanınız olmayabilir. Örneğin, işiniz gereği kısa sürede bulut anlaşmaları veya etkileyici sözleşmeler hazırlamak zorunda olduğunuzu varsayalım. Süreci hızla tamamlamak için geleneksel 50 sayfalık sözleşme şablonları kullanmak işinizi kolaylaştırır mı? Ya da bu sözleşmelerin uygulamada kullanıldığını düşündüğümüzde kullanıcıların içeriği kolaylıkla

---

⁵⁷ "Innovation in Legal Services: What It is and How We Do It," Korum New Law, Erişim tarihi Eylül 25, 2022, <https://blog.korumlegal.com/innovation-in-legal-services-what-it-is-and-how-we-do-it>.

anlayıp sözleşmeleri onaylaması mümkün müdür? Bu açıdan, hızla birlikte aynı zamanda kullanıcıların dijital zihniyetine de uyarlanmış yeni yasal araçlara duyulan ihtiyacın olduğu da açıktır. Bu bağlamda, hukuk endüstrisindeki müşteri memnuniyeti seviyeleri herkesin bildiği gibi zayıftır ve işletmelerin ihtiyaçları ile avukatlar tarafından üretilen belgeler arasında bir kopukluk vardır. Sonuç olarak, bu sorunun hukuk tasarımı ile çözülmesi mümkün olabilir⁵⁸.

Hukuk tasarımı sözleşmeler hukukunda gerçek etkisini gösterebilir. Çünkü günümüz hukuk hizmetlerinin sunumunda sözleşmeler oldukça kapsamlı hazırlanmakta ve bu sözleşmeler uygulamada yaygın kullanılmaktadır. Ancak, bu sözleşmeler bir o kadar da karmaşık yapıya sahiptir. Çoğu kez sözleşme metinleri oluşturuldukları tarihten itibaren meslek mensuplarınca yıllarca kullanılır. Hatta bazen avukatların sözleşmelerden abartılı maddeleri silmekte tereddüt ettikleri bile sıklıkla görülmektedir. Bununla birlikte bu sözleşmeler uzun süredir yürürlükte olduklarından hukuka konu olan olgu bağlamında kıdemli avukatlar veya kurum içi avukatlar zamanla daha fazla madde eklemiş de olabilir. Yeni hükümlerin eklendiği veya beklenmedik durumlar için bile saklanan ancak hemen hemen hiçbir maddenin silinmediği bir sözleşme metinleri ne etik ne de verimli olan kapsamlı sözleşmeler yaratır⁵⁹. Bu açıdan hukuk hizmetlerini, ürünlerini ve süreçlerini sade bir dil, görseller ve kullanıcı merkezli tasarımla değiştirmeye büyük ihtiyaç vardır.

---

⁵⁸ "An introduction to legal design."

⁵⁹ Katri Nousiainen, "General theory of legal design in law and economics framework of commercial contracting," *Journal of Strategic Contracting and Negotiation* 5, no. 4 (2021): 248.

SONUÇ

Hukuk tasarımının hukuk alanının bir parçası olarak varlığı esasen çok eskilere dayanmaktadır. Fakat, bir disiplin olarak kabul edilmesi yenidir. Bu açıdan, hukuk tasarımının bilinen ilk örneğinin Themis (adalet tanrıçası) heykeli olduğu da söylenebilir. Themis, adalet denildiğinde günümüz insanın aklına gelen ilk mitolojik isimdir⁶⁰. Heykelin bir elinde kılıç, diğer elinde terazinin olması, gözlerinin kapalı ve kadın olması kendi içinde bir anlam barındırır. Bu yönüyle heykel kendinden menkul olarak hukuk felsefesi, anayasa hukuku, idare hukukundan ayrıntılar ortaya koyar. Belki ciltler dolusu kitaplarla insanlara aktarılabilecek yoğun bir bilgi bankası sadece bir heykelin varlığında mücessem hale gelmiştir.

Teknolojik gelişme hukuk büroları ve meslek mensupları ile bir bütün olarak hukuk sektörü üzerinde büyük bir değişim baskısı meydana getirmiştir. Bu değişim geleneksel hukuk alanlarının yanında birden çok disiplini bir araya getiren yeni hukuk tiplerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Hukuk disiplini dinamik bir yapıya sahiptir. Toplumsal ihtiyaçların artması, değişmesi, dönüşmesi ile yeni toplumsal ilişkilerin ortaya çıkması yeni hukuk kavramlarının da ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Toplumsal yapıdaki değişimin etkisi hukuk metinlerinde ve hukuk eğitiminde de kendisini göstermiştir. Bundan kırk yıl önce elektronik sözleşmeler, internet suçları, kişisel verilerin korunması vb. kavramlardan bahsetmek mümkün değildi. Fakat zamanla bu yeni kavramların ortaya çıkması hukuki metinlerin sayısında da artışa neden olmuştur. Artan derecede yeni kavramlar ve yeni hukuki metinlerin insanlar tarafından akılda tutulması teknolojik dünyada çok mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla herkesin anlayabileceği şekilde hukuk metinlerinin basitleştirilerek

---

⁶⁰ Özgür Küçüktaşdemir, "Mitolojide Adalet İmgeleri," *ViraVerita E-Dergi*, 5, (2016): 107.

görselleştirilmesi hukukun geleceği açısından da elzem görölmektedir. Bu bağlamda, hukuk tasarımının bu sorunun çözümüne katkı sağlayacağı düşünölmektedir. Sonuç olarak hukuk tasarımı, hem teorik hem de pratik hukukta verimlilik sağlayabilir. Hukuk tasarımı ile hukuk eğitimi daha nitelikli hale dönüştürülebilir. Hukuki metinlerin daha kolay anlaşılması mümkün kılınabilir. Hukukun toplumun geniş kesimlerince anlaşılması ve vatandaşlık bilincinin gelişmesi sağlanabilir. Bu yaklaşım, hukuk sistemlerinin bir bütün olarak daha adil, anlaşılır ve kullanıcı dostu hale gelmesine yardımcı olabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması olmadığını belirtmiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar, etik kurul onayının gerekip gerekmediğini belirtmemiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author did not indicate whether he received financial support for this study.

Conflict of Interest: The author stated that there is no conflict of interest.

Ethics Committee Approval: The author did not specify whether ethics committee approval is required.

KAYNAKÇA

- A Better Legal Internet. "Design Principles." Erişim tarihi Eylül 1, 2022. <https://betterinternet.law.stanford.edu/design-guide/design-principles/>.
- Aydın, Dicle ve M. Mithat Özgen. "Mimari Programlama ve Tasarım için Çözümleme: Adalet Sarayları." *Online Journal of Art and Design* 5, no. 1 (2017): 91–104.
- Becher, Tony. *Academic Tribes and Territories: Intellectual enquiry and the culture of disciplines*. Buckingham: Open University Press, 1989.
- Berger-Walliser, Gerlinde, Thomas. D. Barton, and Helena Haapio. "From visualization to legal design: A collaborative and creative process." *American Business Law Journal* 54, no. 2 (Summer 2017): 347-392.
- Bell, Felicity. "The Sustainability of Law and Lawyers." Erişim tarihi Eylül 13, 2022. https://www.lawsociety.com.au/sites/default/files/2021-6/LS3600_FLIP_FlipStream2021-Legal%20Design-v03a.pdf.
- Botes, Marietjie and Rossi, Arianna. "Back to the Future with Icons and Images: Using 'Low-Tech' to Communicate and Protect Privacy and Data." *Legal Design Perspectives: Theoretical and Practical Insights from the Field*, ed. by Rossana Ducato and Alain Strowel. (2021): 209-226.
- Davis, Martha F. "What is Essential: Legal Design And Client Stories." *Elon Law Journal* 13, no. 39 (2021): 39-74.
- Design Council. "What is the Double Diamond." Erişim tarihi Eylül 5, 2022. <https://tinyurl.com/mt8pxf2d>.
- Dixon, Margaret Spencer. "Project Management for Lawyers (with Forms and Exhibits)." *64 Practise. L.* 31, 32 (2018).
- Doherty, Michael. *Disciplinarity and the modes of legal design, in Lockton*. Edited by. D., Lenzi, S., Hekkert, P., Oak, A., Sádaba,

- J., Lloyd, P. Bilbao: 2022. <https://doi.org/10.21606/drs.2022.537>
- Gordon, Robert W. "Lawyers, the Legal Profession & Access to Justice in the United States: A Brief History." *Daedalus* 148, no. 1 (2019): 177–89. <https://www.jstor.org/stable/48562980>.
- Haapio, Helena. "Business Success and Problem Prevention through Proactive Contracting". Wahlgren P (Ed.), *A Proactive Approach. Scandinavian Studies in Law* 49, Stockholm Institute for Scandinavian Law, (Stockholm 2006): 149–194. Erişim tarihi Ağustos 10, 2022. <http://www.scandinavianlaw.se/pdf/49-9.pdf>.
- Hagan, Margaret. "Law by Design." Erişim tarihi Eylül 10, 2022, <http://www.lawbydesign.co/>.
- Hagan, Margaret. "A Human-Centered Design Approach to Access to Justice: Generating New Prototypes and Hypotheses for Intervention to Make Courts User-Friendly." *Indiana Journal of Law and Social Equality* 6, no. 2 (2018): 199-239.
- Hagan; Margaret. "Legal Design as a Thing: A Theory of Change and a Set of Methods to Craft a Human-Centered Legal System." *Design Issues* 36, no. 3 (2020): 3-15.
- Hagan, Margaret. *Design Comes to the Law School. Modernising Legal Education*, edited by Catrina Denvir, Cambridge University Press (2019): 109-111.
- Hagan, Margaret. "Flipping Lawyers from Talking to Doing: Prototype-First Design Process." Erişim tarihi Eylül 14, 2022. <http://www.openlawlab.com/2017/03/24/flipping-lawyers-from-talking-to-doing-prototype-first-design-process/>
- Hagan, Margaret. "Introduction in Law by Design." Erişim tarihi Eylül 18, 2022. <https://www.lawbydesign.co/>.
- HSBC, "Genel Kredi Sözleşmesi" Erişim tarihi Eylül 20, 2022. <https://www.business.hsbc.com.tr>.

- Jackson, Dan. "Human-Centered Legal Tech: Integrating Design in Legal Education." *Law Teacher* 50, no. 1 (2016): 82–97.
- Ji, Xiaoyu. *Where design and law meet (An empirical study for understanding legal design and its implication for research and practice)*, Helsinki: Aalto University School of Arts, 2019. https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/42645/master_Ji_Xiaoyu_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Kennedy, Bill, Emily Fisher and Colin Bailey "Framing in Race-Conscious, Anti-Poverty Advocacy: A Science-Based Guide to Delivering Your Most Persuasive Message." *Clearinghouse Rev* 43, no.9-10 (2010): 408-421.
- Kohlmeier, Astrid. "What is Legal Design Thinking? A Guide for Legal Professionals." Erişim tarihi Eylül 1, 2022. <https://www.legalfestival.com/blog/what-is-legal-design-thinking-a-guide-for-legal-professionals>.
- Kohlmeier, Astrid. "Legal Design and Mastering Challenges in the Legal Market." Erişim tarihi Eylül 10, 2022. https://astridkohlmeier.de/wpcontent/uploads/2020/01/legaldesign_legalbusinessworld_neo.pdf.
- Korhonen, Hannele. "Lawyer's Design School." Erişim tarihi Eylül 20, 2022, <https://lawyersdesignschool.com/what-is-legal-design-and-why-you-should-care/>.
- Korum New Law. "Innovation in Legal Services: What it is and How We Do it." Erişim tarihi Eylül 25, 2022. <https://blog.korumlegal.com/innovation-in-legal-services-what-it-is-and-how-we-do-it>.
- Küçüktaşdemir, Özgür. "Mitolojide Adalet İmgeleri", *ViraVerita E-Dergi* 5 (2016): 87-132.
- Law Career Start. "How Legal Design can help in the metaverse's regulation?." Erişim tarihi Eylül 17, 2022. <https://lawcareerstart.ch/how-legal-design-can-help-in-the-metaverses-regulation/>.

Leachman, *Gwendolyn*. *Legal Framing*. Studies in Law, Politics, and Society. Edited by Austin Sarat, (setting out a typology of legal frames), 2013.

Legal Design Alliance, “Legal Design Manifesto.” Erişim tarihi Eylül 10, 2022.

<https://www.legaldesignalliance.org/>.

Metin, Ebru. “Yeni Bir Yaklaşım: Hukukta Tasarım Metodu (Legal Design).” Erişim tarihi: Temmuz, 30 2022. <https://www.aycaakkayanyildirim.com/yeni-bir-yaklasim-hukukta-tasarim-metodu-legal-design/>

McKinsey&Company. “The Business Value of Design.” Erişim tarihi Temmuz 20, 2022,

<https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-design/our-insights/the-business-value-of-design>.

Michigan Advocacy Program Graphic Advocacy Project. “Build a Better Strategies for User-Informed Legal Design.” Erişim tarihi Eylül 14, 2022.

<https://www.lsntap.org/sites/lsntap.org/files/MAP%20x%20GAP%20Report%20-%20Strategies%20for%20User-Informed%20Legal%20Design.pdf>.

Nousiainen, Katri. “General theory of legal design in law and economics framework of commercial contracting.” *Journal of Strategic Contracting and Negotiation* 5, no. 4, (2021): 248.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/20555636211061611>.

Institute of Design at Standford. “An Introduction to Design Thinking process guide.” Erişim tarihi Eylül 5, 2022. <https://web.stanford.edu/~mshanks/MichaelShanks/files/509554.pdf>

Passera, Stefania. “Juro Privacy Policy.” Erişim tarihi Eylül 20, 2022. <https://stefaniapassera.com/portfolio/juro/>.

- Potel-Saville, Marie. "An Introduction to Legal Design, Practical Law UK Practice Note w-020-2432." Erişim tarihi Eylül 18, 2022.
<https://www.amurabi.eu/wp-content/uploads/2020/07/An-introduction-to-legal-design.pdf>.
- Prolawgue, "Legal Design: A Beginner's Guide." Erişim tarihi Eylül 20, 2022. <https://www.prolawgue.com/legal-design-a-beginners-guide>.
- Ogletree, Charles J. "Beyond Justifications: Seeking Motivations to Sustain Public Defenders." *The Harvard Law Review Association* 106, no. 6 (1993): 1239-1294.
- Stickdorn, Marc, Markus Edgar Hormess, Adam Lawrence and Jakob Schneider, *This is Service Design Doing*. (O'Reilly Media, Inc., 2018).
- Taştan, Furkan Güven. "Legal Design: Tasarım, Hukuki Mevzulara Burnunu Sokarsa." Erişim tarihi Temmuz 30, 2022. <https://www.sinerjik.org/2019/09/legal-design-tasarim-hukuki-mevzulara-burnunu-sokarsa/>.
- Uncular, Selen. "Legal Design: An Emerging Alliance for Creating Socio-Ecological Impact in a Changing World." Erişim tarihi Temmuz 30, 2022. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3965797>.
- Yankovskiy, M. Roman. "Legal Design: New Challenges and New Opportunities." *Zakon*, no. 5, 2019: 1, 76-92. <https://ssrn.com/abstract=3447215>